

hogy nemcsak a szellemi javak összességét tekinti tárgyának, de a szellemi és anyagi javak összessége mellett az intézményekre is kiter s behatol a társadalmi csoportok mentalitásának legkülönbözőbb megnyilvánulásába, magatartásformáiba, életmódjába stb. A közelgő 1976-os Rákóczi-évfordulóval kapcsolatban is, az e tárgyban felvetődő számos elvégzendő feladat közül, különösen a következőkre hívta fel a figyelmet, s láttatta egyúttal a megoldások lehetőségei útjait. Elmaradottnak tűnik az anyagi kultúra ismerete; sok a tennivaló az iskola és tudomány korabeli helyzetének megismerésében; a kurucok nyelvének alaposabb vizsgálata is előttünk áll; az egész kuruc-költészet szempontunkból való mélyreható vizsgálatával is adós még a tudomány, s különösen a próza, a széppróza is, de a „másod- vagy harmadrendű” próza, az emlékező írások, feljegyzések, levelek egyaránt hangsúlyozottan igénylik a művelődéstörténeti feltárást. — A korreferátumok — *R. Várkonyi Ágnesé, Péter Kataliné, Hopp Lajosé s Gyenis Vilmosé* — a tárgyba vágóan szerteágazó kérdéseket érintettek, s részben az esemény- és eszmétörténet, részben a művészet- és irodalomtörténet aktuálisan felmerülő problematikáját vázolták, rámutatva egyben a mindennapi élet, a hétköznapi világa felderítésének fontosságára és megközelítési módjaira.

Benda Kálmán előadása a helytörténet feladatait és lehetőségeit tárta az ülészak céljához igazodva bizonyította, hogy a Rákóczi-kor kutatásában mellőzhetetlen s igen lényeges szerepet játszik a legkisebb helyi vizsgálatokra, gyűjtőmunkára is. Egész sor fontos, a korszak teljességét döntően érintő téma pedig egyenesen csak helytörténeti kutatásokkal közelíthető meg. Ilyennek jelölte meg például a főbb oldalról vitatott „rác-kérdés”-t; a vallási és nemzetiségi kérdések jó részét stb. A feladatkijelölés a további munkára általánosan megtörtént, szükséges azonban a konkrét feladatok sürgős lebontása. Indokoltnak látszik Bendának az a javaslata, miszerint a Rákóczi-korra vonatkozó helytörténeti kutatásokat, (de még az itt is számba jövő művelődéstörténeti vizsgálatokat is) ki kell terjeszteni időben a szabadságharcot megelőző és az azt közvetlenül követő évtizedekre. — *Benda Kálmán* előterjesztéséhez számos hozzászólás hangzott el: *Benczédi László, Farkas József, Heckenast Gusztáv, Koroknai Gyula, Kovassy Zoltán, Ruzsás Lajos* és *Molnár Mátyás* fejtették ki különböző kérdésekben álláspontjukat, illetőleg újabb kutatási eredményeiket. (*Molnár Mátyás*nak, a helyi Múzeum vezetőjének áldozatos munkáját az ülészak és kiállítás megszervezésében a legmesszebbmenő elismerő szóval illelhetjük ezúton is.) Az ülészakra megjelent és részt vett munkájában a Kassai Batsányi-kör küldöttsége is, és ez kifejezte elhatározott együttműködő szándékát a Rákóczi-évforduló előkészítésében.

Az ülészak új eredményei, frissen felvetett problémái nyomán perspektivikus tervek körvonalai alakultak ki. Jó és buzditó erejű összefoglalását adta mindennek — kapcsolva a tervszerű előzményekhez — *Hopp Lajos* a kutatási tárgykör áttekintését nyújtó hozzászólásában. A soron következő közös feladatok közül kiemelte egyrészt a művelődéstörténeti munka idevágó megalapozott indításának fontosságát; másrészt a helytörténeti kutatások organizálásának sürgősségét; s utalt a már tervezett hosszú távú vállalkozások előrevitelére: a Rákóczi-témájú tanulmánykötetre, a Rákóczi-kritikai kiadásra stb.

Az ülészak előterjesztéseit a Vay Ádám Múzeum Baráti Köre — az előzőhöz hasonlóan — közreadni szándékozik. Dicséretes szándékuk eredményét, a kötet mielőbbi megjelenését, méltán érdeklődéssel várja szaktudományunk.

Gyenis Vilmos

Csokonai vándorgyűlés Debrecenben

(1973. október 19–21.)

A felvilágosodás, a XVIII. század kutatói, Csokonai költészetének magyarozói és tisztelői a költő városában tekintették át a Csokonai-kutatás jelenlegi állását, előadássorozatot hallgattak végig azokról a problémákról, amelyekbe a költő és kora tanulmányozásakor beleütköznek.

Az előadók abban megegyeztek, hogy Csokonai költészetét nem lehet egyetlen stílushoz kötni, a stílusirányzatok még csak nem is egymás után következnek, a költői életműben stílusirányzatok együttélését, egymásmellettiiségét lehet megfigyelni. De kiderült az is, mennyi még a tennivaló a Csokonai-életrajz, a korkép, az egyes versek magyarazata vonatkozásában.

Az első nap *Kiss Tamás* áttekintése (Csokonai két évszázada) és *Szilágyi Ferenc* alapos, az életrajzi kutatások pillanatnyi helyzetét és sok új adatot, köztük egy eddig ismeretlen s fontos Csokonai-verset bemutató előadása (A Csokonai-életrajz-kutatás legfőbb feladatai és legújabb eredményei) hangzott el. A második napon *Julow Viktor* olvasta fel terjedelmes tanulmányának (Csokonai stílusszintézise) egy részletét. Kitérő megfigyelései a Csokonai-versek több, eddig kevésbé érintett stílusrétéget fedték fel. *Bécsy Tamás* dramaturgiai szempontból elemezte a *Karnyónét* (Csokonai drámái), a vígjáték megszületésének közvetlen előzményeiről sok érdeke-

set mondott, s ezeknek az élményeknek a Karnyónében való jelenlétét tanulságosan mutatta ki. *Vargha Balász* szellemesen mutatta be a mikrofilológiai kutatások jelentőségét (Csokonai javításai a kéziratokon), s bepillantást engedett a költő műhelyébe. *Jobbágyiné András Katalin* Csokonai tanításának problémáiról szolt (Csokonai az iskolában). A harmadik napon *Baróti Dezső* dolgozata (A remény filozófiája és Csokonai reménysége) „A reményhez” c. vers komplex, tárgy történeti, nyelvi, bölcséleti elemzésére vállalkozott; majd *Biró Ferenc* (Pálóczi Horváth Ádám, Csokonai és Newton univerzuma) azt fejtette ki, hogy hogyan jutott Pálóczi Horváthon keresztül a newtoni univerzum-elgondolás Csokonaihoz. Eszmetörténeti fejtegetései Csokonai költői világképének pontosabb magyarázatát célozták. *Gyenis Vilmos* (Néhány későbarokk és rokokó elem alakulása Csokonai költészetében) a költő zsenéinek négy (a barokk poétikán alapuló iskolás, a nagybarokk, a későbarokk, illetve a népies későbarokk) stílusrétegét tárta fel. *Nagy Sándor* (Földi házassága és Csokonai állítólagos szerelme) bebizonyította, hogy nem lehet Wespri Julianna Csokonai Rozáliája, s Földi házassága — az adatok szerint — boldog volt. *Vajda György Mihály* európai távlatokba helyezte Csokonai lírájának neoklasszicista vonásait (A neoklasszicizmus és Csokonai), a felvetett párhuzamok (pl. Schillerrel) rendkívül tanulságosak.

Az ülésszakok elnöki tisztét *Barta János*, *Bán Imre* és *Julow Viktor* látták el, Julow jogosan minősítette eredményesnek a vándorgyűlés munkáját, melyet jól egészített ki *Szabó Magda*: Kiálts, város c. színdarabjának megtekintése, az autóbuszkirándulás Hajdúböszörménybe, Balmazújvárosba, a Hortobágyra. A vándorgyűlés résztvevői megkoszorúzták Csokonai sírját, s Hajdúböszörményben azt a házat, ahol „csapot, papot, mindent felejtett” a költő. A nemskára megjelenő tanulmányok nem lezárták, ellenkezőleg, megnyitják a Csokonai-kutatás új szakaszát.

Fried István

Az Intézet 1973. évi könyvkiadási adatai

- Fekete Sándor*: Petőfi Sándor életrajza I. köt. Akadémiai Kiadó, 1973. 364 l.
Fenyő István: Nemzet, nép, irodalom. Magvető Kiadó, 1973. 408 l.
Hopp Lajos: A Rákóczi-emigráció Lengyelországban. Akadémiai Kiadó, 1973. 230 l.
H. Törő Györgyi (s. a. r.): Jókai Mór: Elbeszélések (1851). Akadémiai Kiadó, 1973. 436 l.
Klaniczay Tibor: A múlt nagy korszakai. Szépirodalmi Kiadó, 1973. 528 l.
Klaniczay Tibor: La crisi del rinascimento e il manierismo. Ed. Bulzoni, Roma, 1973. 112 l.
Kiss József—Martinkó András (szerk.): Petőfi Sándor Összes Versei Kritikai Kiadás I. kötet, Akadémiai Kiadó, 1973. 522 l.
Lukácsy Sándor: L'Irréconciliable. Petőfi, poète et révolutionnaire. Corvina, Budapest, 1973.
Lukácsy Sándor—Giorgio Luti: Per Sándor Petőfi. Firenze, 1973. 48 l.
Martinkó András: Költő, mű és környezet. Kérdőjelek a Petőfi-irodalomban. Akadémiai Kiadó, 1973. 206 l.
Pomogáts Béla (vál. és kiséző tanulmányt írta): *Kuncz Aladár*: Tanulmányok, kritikák. Kriterion, Bukarest, 1973.
Sóter István: The Dilemma of Literary Science. Akadémiai Kiadó, 1973. 271 l.
Szabolcsi Miklós—Illés László (szerk.): Meghallói a törvényeknek. Tanulmányok a szocialista irodalom történetéből III. Akadémiai Kiadó, 1973. 710 l.
Szabolcsi Miklós: Változó világ — szocialista irodalom. Magvető Kiadó, 1973. 503 l.
Vargha Kálmán: Álom—szecesszió—valóság. Magvető Kiadó, 1973. 346 l.
Vargha Kálmán: Gelléri Andor Endre — alkotásai és vallomásai tükrében. Szépirodalmi Kiadó, 1973. 295 l.
Vargha Kálmán (s. a. r.): Móricz Zsigmond: Elbeszélések. Szépirodalmi Kiadó, 1973. 994 l.
Vargha Kálmán (s. a. r.): Nagy Lajos válogatott művei. Szépirodalmi Kiadó, 1973. 1540 l.
Varjas Béla (szöv. gond.): Chronica az magyarocnak dolgairól. Akadémiai Kiadó, 1973. 208 l.

Intézeti hírek

(1973. július 1—december 31.)

Az Intézet Igazgató Tanácsa 1973. november 1-i hatállyal átszervezte a tudományos osztályokat és több főosztályt, osztályt és csoportot hozott létre. Az Intézet főosztályait, osztályait és csoportjait az alábbiakban ismertetjük.

Klasszikus Magyar Irodalmi Főosztály, vezetője: *Szauder József*

Ezen belül működik *Hopp Lajos* vezetésével

a XVIII. századi Osztály; *Lukácsy Sándor* vezetésével a XIX. századi Osztály, valamint *Tarnai Andor* vezetésével a Kritika-történeti Osztály.

Modern Magyar Irodalmi Főosztály, vezetője *Bodnár György*

Ezen belül működik *Bodnár György* vezetésével a XX. századi Osztály; *József Farkas* vezetésével a Szocialista irodalmi kutatások